

ДЖУРИЛО Аліна Петрівна,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка, Україна*

СУЧАСНА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Жозе Мануел Баррозу, тринадцятий президент Європейської Комісії, який обіймав свій пост впродовж десяти років, в одному із своїх виступів відмітив, що «культура і творчість є важливими рушіями особистісного розвитку, соціальної згуртованості та економічного зростання. Сьогоднішня стратегія сприяння міжкультурному порозумінню підтверджує місце культури в центрі нашої політики» (European Commission, 2007).

Перша в історії європейська стратегія для сприяння економічному зростанню та міжкультурному порозумінню під назвою «Європейський порядок денний для культури в глобалізованому світі» було прийнято у формі комюніке 10 травня 2007 р. В документі було задекларовано три основні цілі, які разом сформували культурну стратегію для європейських інституцій, держав-членів та культурного і креативного сектору (European Commission, 2007):

1. Сприяння культурному розмаїттю та міжкультурному діалогу;
2. Сприяння культурі як каталізатору творчості в рамках Лісабонської стратегії;
3. Сприяння культурі як життєво важливому елементу міжнародних відносин Європейського Союзу.

В Порядку денному для культури також зазначено, що «культура лежить в основі людського розвитку і цивілізації. Культура – це те, що змушує людей сподіватися і мріяти, стимулюючи почуття і пропонуючи нові способи погляду на реальність. Це те, що об'єднує людей, стимулюючи діалог і пробуджуючи пристрасті, у спосіб, який об'єднує, а не роз'єднує. Культуру слід розглядати як сукупність відмінних духовних і матеріальних рис, що характеризують суспільство і соціальну групу. Вона охоплює літературу і мистецтво, а також спосіб життя,

системи цінностей, традиції і вірування» (European Commission, 2007).

Культурна політика Європейського Союзу ґрунтується на повазі до культурного, релігійного та мовного розмаїття, що відповідає девізу ЄС – «Єдність у розмаїтті». У статті 151 Договору про ЄС (European Union Treaties) зазначено, що: «... Європейський Союз сприяє розквіту культур держав-членів, поважаючи їхню національну та регіональну різноманітність і водночас висуваючи на перший план спільну культурну спадщину», і що «діяльність Співтовариства спрямована на заохочення співпраці між державами-членами та, за необхідності, на підтримку і доповнення їхніх дій у наступних сферах:

- поглиблення знань і поширення культури та історії європейських народів;
- збереження та охорона культурної спадщини європейського значення;
- некомерційний культурний обмін;
- художня та літературна творчість, у тому числі в аудіовізуальному секторі.

Європейська Комісія приділяє особливу увагу збереженню позицій малих культур і маловживаних мов Європи. Програма ЄС у сфері культури (2007-2013 рр.) була спрямована на сприяння транскордонній мобільності працівників сектору культури, заохочення транснаціональної циркуляцію культурної та мистецької продукції, та с сприяння міжкультурному діалогу.

Повна політика ЄС спрямована на реалізацію ідеї багатомовності. Основна мета – зберегти і захистити мовне розмаїття в ЄС, підтримувати вивчення іноземних мов. Право кожного народу спілкуватися рідною мовою у власній країні є важливою цінністю Європейського Союзу. Багатомовність дає змогу вчитися й працювати в інших країнах, поліпшує перспективи професійного росту, зміцнює зв'язки між різними культурами, що є необхідною умовою в багатомовній і багатокультурній Європі.

Європейська Комісія вже реалізувала та продовжує провадити чисельну кількість програм та проєктів для сприяння вивчення іноземних мов та покращення мовних навичок. Обов'язкове вивчення іноземних мов у початковій школі, збільшення варіативності мов, що вивчаються, збільшення кількості годин на

вивчення іноземних мов, збільшення програм обміну для учнів, студентів і викладачів – все це притаманне освітній політиці країн-членів ЄС. Такі заходи реалізуються не лише для підвищення конкурентоспроможності, але й для того, щоб допомогти європейцям краще пізнати і зрозуміти один одного.

Ми живемо в епоху міграційних потоків, що нерідко призводить до бурхливих конфліктів та нестримного популізму управління відносинами з тими, хто, відрізняється від нас, говорить іншою мовою, сповідує іншу релігію тощо. На жаль, історія людства засвідчує, що культурні відмінності між людьми мають тенденцію до збільшення, і немає жодних ознак того, що цінності будуть зближуватися в напрямку глобального культурного громадянства. Громадяни ЄС недостатньо успішно справляються з інакшістю. Програми обміну Erasmus та Erasmus+ допомагають зменшити упередження, але вони не змінюють співвідношення сил між культурами, тож лише міжкультурних контактів недостатньо.

Абсолютно очевидною є сильна асиметрія влади у взаємному культурному пізнанні, коли громадяни ЄС знають менше про інших, і навпаки. Як зазначено у звіті про Підготовку ЄС щодо культури у зовнішніх відносинах (European Commission, 2014), Європа та ЄС повинні взаємодіяти зі світом у дусі взаємного слухання, навчання та обміну досвідом.

Ідея культурного розмаїття має слабкі сторони, оскільки концепція культурної толерантності ґрунтується на соціальних ієрархіях та ідеї культурної вищості, вона посилює асиметрію і є потенційно небезпечною, оскільки залежно від політичних, соціальних, економічних тенденцій та інших непередбачуваних подій толерантна домінуюча більшість може стати менш толерантною. У цьому контексті дуже важливо розвивати само рефлексивну критичну свідомість громадян ЄС, щоб не лише краще пізнавати інші культури, але й виявляти власні неявні упередження, зумовлені їхньою власною культурою.

Оволодіння власним розумінням ситуативних і культурних відмінностей та розривів між нами та іншими можливе лише за умови критичної свідомості. Для цього необхідно перебувати в режимі взаємного слухання і навчання. Успіх таких

стратегій як «Глобальна стратегія зовнішньої політики і політики безпеки» та «Стратегія зовнішніх культурних зв'язків» значною мірою залежатиме від здатності європейців спілкуватися зі світом у саморефлексивний спосіб і рухатися до спільного творення смислів. Що також вимагатиме відходу від заперечення культурних відмінностей і переходу до свідомої взаємної адаптації та інтеграції. Урядам держав-членів та інституціям ЄС необхідно буде більше інвестувати в розвиток навичок міжкультурних відносин і розуміння їхнього значення для «європейців» не лише як членів європейських суспільств, але і як самотньої культурної групи у світі. Розуміння контексту і культури, а також вміння спілкуватися з партнерами з урахуванням культурних особливостей є ключовими для фахівців з розвитку, а мова є самим ключем.

Список використаних джерел:

1. European Commission (2007). First-ever European strategy for culture: contributing to economic growth and intercultural understanding. Brussels, 10 May 2007. URL: <http://surl.li/slllj>
2. European Commission (2014). Preparatory action 'Culture in external relations'. – Engaging the world – Towards global cultural citizenship, Publications Office. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/74887>
3. EUR-Lex (1997). European Union Treaties. Article 151. Social policy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/social-policy.html>